

asırlık miras

DERİ

Hammaddesi Deri Olan Geleneksel Sanatlarımız

Hayvanlardan elde edilen deri, kürk, boynuz, kemik gibi maddelerden yararlanarak yapılan el sanatlarını kullanan malzeme, kullanım alanı vb. göz önüne alarak sınıflandırmak mümkündür. Bu alandaki geleneksel sanatlarımızdan biri saraçlıktır.

Saraçlık

Koşum takımlarının yapımı, tamiri ve süsleme işlerine verilen isimdir. Atın boyuna uygun olarak yapılan koşum takımları onun doğal hareketlerini kolaylaştırmak ve hayvanı rahatsızlıktan, incinmekten, zararlı çarpmalardan korumak için yapılmaktadır. Koşum takımları ise; paldum, başlık, gem, çeki kayışı, yan kayış, ok kayışı, yular, dizgin gibi parçalardan oluşmaktadır.

Koşumculukta genellikle manda derisi kullanılmaktadır. Yağlı deri, kromlanmış deriler sepiçi bıçağı ile kesildikten sonra tıraşlanmakta ve mumlu iplik, biz, ucu kütleşmiş iki iğne ile veya sıırım iğnesiyle dikilmektedir. Bütün bu parçalar kitlele doldurulmaktadır.

Atın boynuna geçirilen koşum takımlarının göğüs kayışı, yan kayışı, ok kayışı, sedemka gibi

parçaların hamuta bağlanarak atın arabayı çekmesi sağlanmaktadır. Hamut, iki ağaç parçasının (Hamut ağacı) birleştirilerek sırayla üzerine simit, fitil, dolma, kapak gibi bölümlerin yapılması ile oluşmaktadır. Paldum atın gömleği olarak da adlandırılan kısımdır. Koşum veya çekim atlarında kullanılmaktadır.

Bu hammaddeleri kullanan geleneksel sanatlarımızdan bir diğeri ise ayağa giyilen yemeni ve çarık yapımıdır.

► yemeni yapımı

Yemenicilik

Ayağa giyilen yemeniler çok çeşitlidir. Daha çok kulaklı yemeni, Halep annubi, kara yemeni, gül şeftali yemeni çeşitleri bulunmaktadır. Yemeniler, zahtıyanın rengine göre siyah, annabi (mor), gül şeftali adı verilen parlak kırmızı renklerde olmaktadır. Şekil bakımından beş çeşidi bulunmaktadır; Halebi, Merkup, Burnu Sivri, Kulağı Uzun, Eğri Simli.

Çarık

Eskiden insanların kendilerinin yaptığı ve hem kadınlar hem de erkekler tarafından giyilen çarıklar, genellikle manda ve öküz derilerinden imal edilmekte idi. Günümüzde ustalar tarafından yapılan çarıklar halk oyunları veya gösterilerde kullanılmaktadır. Ayak ölçüsünde kesilip, kenarlarına açılan deliklerden geçirilen sıırımla bağlanarak kullanılmaktadır.

Geleneksel sanatlarımızdan bir diğeri olan gölge oyunu yapımında da hayvanlardan elde edilen hammaddeler kullanılmaktadır;

Gölge Oyunu Tipleri

Karagöz bir "gölge oyunu"dur. Bu oyun, deriden kesilmiş birtakım şekillerin (insan, hayvan, bitki, eşya vb.) arkadan ışık verilerek beyaz bir perde üzerine yansıtılması temeline dayanmaktadır. Karagöz oyunundaki kişiler, şekiller, deriden yapılan tasvir, suret veya figür ismi verilen şekillerle canlandırılmaktadır. Tasvirler cam deri tekniği ile tabaklanan, şeffaflaştırılmış deve, düve, at ve eşek derisinden yapılmaktadır.

Tasvir için hazırlanan deriden, yapılacak tasvir büyüklüğündeki deri bahçıvan makası ile kesilerek nemiendirilip kaba kâğıt altında bir süre bekletilerek, nemiendirilen deri kalıbın üzerine konulup çini mürekkebi kullanılarak rapido kalemle çizilmektedir. Çizginin dışından makasla kesilip, kenarları çekiçle dövülüp yassılaştırılarak kalıp hazırlanmaktadır. "Nevregan" adı verilen çeşitli boyutlardaki özel kesme bıçakları ile işlenmektedir. İşlenen deri cam parçası delikler açılış yönünde temizlenmektedir.

Tasvirler için kök boya da denilen doğal katkı maddeleri, nar şerbeti, bal, ağaç kabukları, ceviz kabuğu vb. bunların yanı sıra ekolin boyalar ve çini mürekkebi kullanılmaktadır. Tasvirler çift taraflı boyanıp, çini mürekkebi ile kontur çekilerek hazırlanmaktadır. Daha sonra sopaların takılacağı delikler "çiçek zımbası" adı verilen bir aletle delinerek üstüne düğme adı verilen deri parçası dikilerek hazırlanmaktadır. Hazırlanan parçalar birbirine "kat küt" adı verilen ameliyat ipliği ile özel bir bağlama yöntemi kullanılarak birleştirilmektedir.

